

6. POLDERWANDELING 8,3 km

Parcours: markt, Kerkstraat, Sleekstraat, Rabattestraat, Zuiddijk, - weg langs *Het Geleed* -, Schipdonkvaart-Zuid, Oude Sluissedijk, Kerkstraat, markt.

1 Marktpllein

De glorietijd van Damme was reeds geruime tijd achter de rug, toen besloten werd de oorspronkelijke houten halle te vervangen door een stenen gebouw in Brabantse gotiek. De werken duurden van 1464 tot 1467. De benedenverdieping bleef dienst doen als hal en opslagruimte, terwijl de stadsmagistratuur, de administratie en de Vierschaere of rechtsorgaan de eerste verdieping innamen. Nadien kregen de ruimtes vaak minder edeler bestemmingen. Zo blijkt uit een verslag van 1882 dat de kelderruimtes in die periode als koestal dienden en dat er hooi en stro op zolder gestapeld waren!

Op de rechterhoek vinden we tegen de gevel twee justitie- of boetestenen. Pocherige Dammenaars vertellen echter graag dat de bouwheer het aantal stenen zo precies berekend had, dat er op het einde van de werken slechts twee stenen overbleven!

Het klokkentorentje dat aangebracht werd in 17e eeuw bevat sinds 1961 een beiaard. Verder draagt het een uurwerk dat dateert van ca. 1465, een zonnewijzer en als windwijzer de hond uit het Damse wapenschild.

Tegen de ramen van de voorgevel en één der zijgevels heeft een kolonie van een paar tientallen koppels huiszwaluwen zich genesteld.

In volle broedseizoen (eind mei-juni) is het Damse luchtruim voor hen één groot vijfsterren-restaurant. Gedurig vliegen ze zwenkend en fladderend op en af om de steeds hongerige jongen te voeden. Dit doen ze onder het goedkeurend oog van Filips van de Elzas, die stadsrechten verleende aan Damme; Johanna van Konstantinopel, die mee instond voor

bedijkingen; Margaretha van Konstantinopel, die van Damme een middeleeuwse stad maakte en er het Sint-Janshospitaal stichtte; Filips van Tiyette, die Vlaanderen bestuurde van 1303 tot 1305; en Karel de Stoutte die een trouwring aanbiedt aan Margaretha van York. Ook Jacob van Maerlant (±1235-1293), de ‘Vader der Dietschen dichtren algader’ is een aandachtig toeschouwer.

2 Sleckeput

De ‘Sleckeput’ of ‘Sleckesluis’ vormde de verbinding tussen de Damse havenkom en het Zwin. Ze zorgde ervoor dat de getijdenwerking waaraan het Zwin onderhevig was, geen invloed had op het waterniveau in de havenkom. Op de houten fundering rustte een vloer bestaande uit balken en metselwerk. De opstaande muren waren oorspronkelijk met Doornikse kalksteen bezet. Het water werd opgehouden of doorgelaten door twee dubbele sluisdeuren. De breedte van de sluis op het Zwin bedraagt 4,83 m, wat ons een duidelijk

idee geeft van de omvang van de schepen in die tijd. In de put hebben verschillende water- en oeverplanten een stekje gevonden. We vinden er o.a. drijvend fonteinkruid, diverse kroossoorten, kleine lisdodde, grote egelskop en riet. Op de oevers treffen we watermunt, krulzuring, penningkruid en kruipende boterbloem aan. De struikenopslag bestaat uit wilg, els, es en braam. Als klimplanten zijn er bitterzoet en haagwinde. In het omgevende grasland komen diverse grassoorten voor, zoals glanshaver, kropaar en witbol. Onder de kruiden noteren we smeerwortel, voederwikke, hondsdraf, bijvoet, smalle weegbree, slijpbladige ooievaarsbek, paarse en witte dovenetel, heermoes, grote brandnetel en kleefkruid.

3

Zuiddijk

Het eerste gedeelte van deze dijk is naar alle waarschijnlijkheid geen gedeelte van een inpolderingsdijk. Op de kaart van Pieter Pourbus (1524-1584) is op deze locatie het tracé van de bedijking van het vroegere Lievekanaal tussen Gent en Damme, ingetekend. Dit deel van de Zuiddijk is vermoedelijk dan ook een overblijfsel hiervan. Van het overige deel zijn geen historische gegevens bekend. Het overwegend open tot halfopen landschap bestaat vooral uit weilanden, afgezoomd met knotwilgen- en populierenrijen. Verspreid komen enkele grotere percelen akkerland voor.

4

Stampershoek

Dit weilandengebied ten noorden van de Zuiddijk, behoorde eertijds tot de Watering van Stampershoek. Samen met De Broeck, de Maldegemse Polder, Moerkerke-Noord-over-de-Lieve, Moerkerke-Zuid-over-de-Lieve en de Sint-Jobspolder, maakt het heden deel uit van de Damse Polder. Evenwijdig met de Zuiddijk loopt de Stampershoek, die uitmondt in het Schipdonkkanaal. Verder is er de merkwaardige Stampershoeve of

Hoeve de Stamper. Zowel het woonhuis als de schuur van deze 18e-eeuwse hoeve bezitten een mansardedak, een zeer ongewone dakvorm voor landelijke gebouwen. De mooie toegangspoort, de vele knotwilgen, populieren, de hoogstamboomgaard en verspreid struweel, zijn een voorbeeld van integratie in het landschap.

5 Zuid-over-de-Lievegeleed

Het Geleed is een in 1387 gegraven ontwateringskanaal dat de Hoofdwatgang ten zuiden van de Lieve met het Zwin nabij Sluis verbond. Het verving een ander onherstelbaar dichtgeslibd afvoerkanaal en zorgde voor de ontwatering van de middeleeuwse polders tussen Damme en Sluis. Vanaf de vorming van het Lapscheurse Gat in 1583, mondde het Geleed hierin uit, i.p.v. in het Zwin. Door herinpolderingen en de aanleg van de Zeedijk rond 1650 moest onder deze dijk tussen het Geleed en het Lapscheurse Gat een sluis worden gebouwd. Deze sluis spoelde tijdens een zware storm in 1658 weg. Ze werd vervangen door een nieuw bouwwerk, waarvan de capaciteit echter te gering bleek. In 1746 werd deze laatste op haar beurt vervangen door de Blauwe Sluis. Sedert de ingebruikname van het Leopoldskanaal in 1843 is de uitwatering via de Blauwe Sluis stopgezet. In 1976 werd het noordelijk deel van het Zuid-over-de-Lievegeleed als landschap beschermd.

6 Schipdonkkanaal

Waar vroeger de Romboutswervedijk aansluiting gaf op de Krinkeldijk, loopt deze nu dood op de zuidelijke oever van het 'Aflidingskanaal van de Leie' of het 'Schipdonkkanaal'. Sinds 1856 voert het overtollig water van de Leie in Schipdonk af, om het bij laag water te Heist in zee te kunnen lozen. Zijn volkse naam 'De Stinker' dankt het kanaal aan het kwalijk riekend geurtje dat er vroeger veelal uit opsteeg. De reden was het vlasroten in de Leie.

7

Oude Sluissedijk

De weg die heden richting Lapscheure loopt werd in de loop van de 13e eeuw aangelegd als onderdeel van de indijking van de aanvankelijk brede Zwingeuil. Tegen het einde van de eeuw was de verbinding met Sluis voltooid.

Aan de linkerkant ligt een L-vormige rietkraag, een relict van de oorspronkelijke 17e-eeuwse buitengracht. Het is één van de zeven speerpunten van het bolwerk. Indien we een denkbeeldige doorsnede naar het centrum toe maken, dan zien we achtereenvolgens: de buitenwal (nu akker), de buitengracht (rietveld), een ravelijn (akker), de binnengracht (met bomen afgezoomd Zuidervaartje) en ten slotte een bastion (verheven weiland). De rietkraag is eerder ruig met naast riet, forse planten zoals: grote lisdodde, liesgras en poelruit. Een groot gedeelte van het rietveld is eigendom en wordt beheerd door Natuurpunt.

Een gedeelte van de weilanden rechts van de weg is eveneens eigendom van Natuurpunt. Het is een van de laagstgelegen percelen, langs de oever van het Zuid-over-de-Lievegeleed. Het is nog doorsneden door 'laantjes', die eertijds dienden voor een betere afwatering. Deze nat-droog en hoog-laag gradiënt staat garant voor een biologische diversiteit aan planten en dieren. Onder andere zwanebloem en grutto profiteren daarvan.

8

Kazematten

De met grassen en kruiden begroeide hoogtes die zich links en rechts van de weg bevinden, zijn restanten van de 17e-eeuwse vestingen. Deze zgn. kazematten zullen vermoedelijk gefungeerd hebben als soldatenverblijfplaats of opslagruimte voor wapens, munitie of levensmiddelen. Eén van deze half verdoken ruimtes is heden ingericht als vleermuizenreservaat. In het wegdek is het grondpatroon van de voormalige Onze-Lieve-Vrouwepoort, die deel uitmaakte van de middeleeuwse versterking, met donkere kasseistenen aangeduid.

9

Onze-Lieve-Vrouwekerk

Het huidige kerkgebouw is slechts een restant van wat ooit een machtige driebeukige kruiskerk in Scheldegotiek was. Na de glorieperiode van Damme in de 12e, 13e en 14e eeuw kwam echter langzaam het verval. In 1725 werd dan ook besloten het gebouw gedeeltelijk af te breken. Zo verdwenen o.a. de torenspits en de dwarsbeuk. Gelukkig werden de muren tussen de toren en de kruisbeuk behouden, al was het enkel met het doel de stevigheid van beide delen te vrijwaren.

De oude verweerde muren, waarbij eertijds een zachte kalkspecie als bindmiddel tussen de stenen werd gebruikt, biedt heden houvast voor heel wat planten. De meest opvallende ervan is wel de muurbloem, terwijl ook pijlscheefkelk, gele helmbloem, muurleeuwenbek, klein glaskruid, muurvaren, steenbreekvaren en verder grassen, korstmossen en mossen onze aandacht verdienen.